

LIBRIS
Editor: Luminița Bratu
Copertă: Flory Preda

We know
books

Tehnoredactare: Florența Sava

Corectură: Georgeta Nicolae

Foto coperta 1: Octav Băncilă - Răscoala de la 1907

Copyright © 2024 Editura Prestige

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
REBREANU, LIVIU

Răscoala/Liviu Rebreanu. - București: Prestige, 2024

ISBN 978-630-332-015-1

821.135.1

TOATE DREPTURILE REZERVATE!

Nicio parte a acestei cărți nu poate fi utilizată sau reprodusă
în vreun fel fără permisiunea scrisă a editurii, cu excepția citatelor
scurte, încorporate în articole critice sau în recenzii.

Tel.: 0732.55.88.33

www.edituraprestige.ro

www.facebook.com/edituraprestigeoficial

Liviu Rebreanu

Răscoala

PRESTIGE
București - 2024

Cuprins

Capitolul I Răsăritul.....	5
Capitolul II Pământurile.....	57
Capitolul III Flămânzii	103
Capitolul IV Luminile	154
Capitolul V Friguri	200
Capitolul VI Vestitorii	242
Capitolul VII Scânteia	282
Capitolul VIII Flăcări	317
Capitolul IX Focul	373
Capitolul X Sângele	420
Capitolul XI Petre Petre	460
Capitolul XII Apusul	514

Capitolul I

RĂSĂRITUL

1

— Dumneavoastră nu cunoașteți țărănul român, dacă vorbiți așa! Ori îl cunoașteți din cărți și din discursuri, și atunci e mai trist, fiindcă vi-l închipuiți martir, când în realitate e numai rău și prost, și leneș!

Ilie Rogojinaru sfârși, gâfâind de convingere. Își șterse chelia sfătoasă cu o batistă mare tărcată și își smuci mustața groasă, pleoștită, din care câteva fire i se încurcaseră, supărându-l, în colțurile gurii. Era arendașul moșiei Olena-Dolj. Slăninos și burtos, cu gât de taur și capul rotund, avea niște ochi căprui săltăreți și o figură jovială, parcă pornită mereu numai spre bucurii.

Se uită la tovarășii de compartiment, văzu că nu i-a convins și continuă să gâfâie mai tare. Atunci Simion Modreanu, director în Ministerul de Interne, îmbrăcat cu multă cochetărie, tuși ușor, să-și dreagă glasul, și rosti sentențios:

— Domnul meu... domnule Rogojinaru, un lucru rămâne indiscutabil: că noi toți, dar absolut toți, trăim de pe urma trudei acestui țărăn, așa prost și leneș, și rău cum îl categorisești dumneata!

Arendașul fu atât de uimit, că nici nu mai putu răspunde. Scoase iar batista, să-și răcorească tâmplele. În clipa aceea, apăru conductorul trenului, reclamând, cu respectul convenit clasei întâi, biletele pentru București.

Rogojinaru se însenină, ca și când i-ar fi venit mântuirea:

— Cum, șefule, sosirăm? Ei, bravo! Bine-am mers, n-am ce zice...

— Adineaori am lăsat Chitila, observă conductorul, schițând un zâmbet drept răspuns la bonomia arendașului și luând biletele de la ceilalți călători.

În răstimp, dintr-un portofel ca o geantă, Rogojinaru scoase o foaie galbenă pe care o arătă conductorului cu o mândrie ostentativă:

— Poftim, șefule!... În vremurile astea grele se mai cârpește omul cu câte-o economie, că n-o să se facă gaură în cer fiindcă un creștin merge gratis cu trenul...

Numai conductorul surâse iarăși, retrăgându-se cu degetele la cozoroc, militărește. Arendașul, însă, cuprins subit de griji, se apucă să-și adune geamantanele, coșurile și legăturile pe care le răsfirase în compartiment, profitând că ceilalți nu prea aveau bagaje. Modreanu își luase mai de mult pe genunchi geamantănașul de piele fină, cu cartea de vizită scoasă în evidență. Un căpitan de jandarmi, înalt, cu figura speriată, care se urcase numai la Găești, n-avea decât sabia și o mapă, iar tânărul brun, cu mustățile mici, negre, retezate englezește, își așezase trusa de voiaj pe mescioara de la fereastra compartimentului.

Trenul duduia și fumega ca un animal apocaliptic. Directorul regreta că s-a coborât să discute cu un om atât de vulgar. Căpitanul urmărea ostenele lui Rogojinaru cu o curiozitate plină de admirație. Tânărul, de când plecase conductorul, se uita pe fereastra vagonului, în care apăru-se silueta capitalei. De-a lungul liniei, răsăreau și piereau table cu reclame pe stâlpi anume, ori pe calcane de case singuraticе. Perechile de șine se multiplicau, se apropiau,

se întretăiau. Roțile pocneau tot mai des peste încrucișări, treceau de pe o linie pe alta, cu o siguranță mașinală. Pe urmă se iviră suburbiile murdare, case dărăpănate, ulițe defundate, contrastând violent cu sclipirile ce vesteau mai încolo palatele.

După ce umplu cu bagajele-i prețioase locurile libere de pe canapele, după ce scoase și pe coridor vreo două coșuri ce nu mai încăpuseră înăuntru, arendașul se ghemui cum putu pe o margine, lângă un geamantan, și se adresă direct tânărului, care privea pe fereastră, reluând firul convorbirii de adineaori:

— Și uite-așa, domnule, cum vă spuneam, cu țărani... Pe mine mă puteți crede pe cuvânt și fără greșală, că am o experiență veche de tot în chestii de agricultură și de țărani. Sunt acuma de șaizeci de ani fără unul și din ei vreo patruzeci tot la țară i-am irosit și între săteni. Am luat-o de jos, cum se cuvine, și la treizeci de ani țineam cu arendă o moșioară de peste cinci sute de pogoane în Teleorman. Iar de atunci mi-au mai trecut câteva și mai măricele prin mână, așa că îmi cunosc țărani, cum nu cred să-i mai cunoască mulți în țara românească. Nu zic că toți sunt ticăloși, cum zic alții, nu. Doamne ferește, sunt creștin și m-ar bate Dumnezeu. Dar mărturisesc cu mâna pe cruce: să te ferească Dumnezeu să ai nevoie de țaran, că țaranul atunci te strânge de gât, când te doare mai tare!

Băgă de seamă că nici chiar căpitanul nu-l mai asculta. Fiindcă tocmai și trenul începuse să-și încetineze goana, își aduse iar aminte de bagaje, se sculă să treacă în coridor, să fie mai aproape de ieșire și să poată prinde negreșit un hamal și o trăsură. Din ușă se întoarse, însă, să-și ia rămas-bun. Întinse mâna lui Modreanu, cu care venise

de la Craiova împreună, și socotea că se împrietenise de ajuns, ca să poată găsi la dânsul un sprijin, de s-ar întâmpla să aibă vreo nevoie pe la Interne. Deși cu tânărul care se suise la Costești vorbise mai puțin și nici nu i se recomandase, arendașul chibzui că la despărțire trebuie să știi cu cine ai călătorit și deci îi zise încrezător:

— Îmi dai voie, domnule, sunt Ilie Rogojinaru... Mi-a părut bine că am venit împreună, cu toate că nu ne-am prea lovit în păreri.

Nu tocmai încântat, tânărul se ridică totuși puțin și, strângând mâna întinsă, răspunse:

— Grigore luga.

Arendașul tresări, se îndreptă și strigă:

— luga?... luga ai zis?... Te pomenești că ești chiar feciorul Domnului Miron luga de la Amara?

— Te pomenești! surâse tânărul, intrigat puțin de entuziasmul patetic al arendașului.

— Fugi, nu mă-nebuni!... D-apoi, bine boierule, eu cunosc pe conu Miron de când eram copil, aș putea zice, măcar că trebuie să fim cam de aceeași vârstă! Că doar acum vreo douăzeci și cinci de ani am ținut o moșie numai la câteva poște de proprietatea dumneavoastră de la Amara. Ce mai face conu' Miron? Bine, voinic, sănătos?... Strașnic om, ce să vă spun! adăugă cu mândrie, întorcându-se brusc spre căpitanul de jandarmi și Modreanu. Știți, boier sadea, nu d-ăștia de au umplut țara și târgurile! Ei, bată-te să te bată toate noroacele! urmă apoi iar către luga, clipind din ochi cu mare bucurie. Dar văd că sosim... Să trăiești, cucoane, și să-ți trăiască părintele, că-i un om și jumătate!

Îi scutură mâna încă o dată și, apucând un coșuleț la care ținea mai mult, se repezi afară, în coridor, mormăind în treacăt către căpitan: „Salut, salut!” Modreanu, cu geamantănașul în mână, așteptase nerăbdător să isprăvească arendașul, ca să poată ieși. Pentru că nici el nu făcuse cunoștință cu luga, dădu indiferent din cap și se strecură după Rogojinaru, care se înfipsea chiar lângă ușa vagonului.

— Cine-i individul, domnule Rogojinaru, că te văzui prea mulțumit de cunoștință! întrebă Modreanu, plecându-se la urechea arendașului, fiindcă pufăitul locomotivei sub bolta gării înăbușea vocile.

— Ehe, iubitele! făcu Rogojinaru cu mai mare respect parcă decât adineaori în fața tânărului luga. Șapte mii de pogoane, prima calitate, în Argeș, jos, aproape de Teleorman!... Șapte mii, domnule Modreanu, înțelegi? Și niște gospodari cum nu-s alții în toată Muntenia. Bătrânul nu ți-ar arenda un petic de pământ, mai bine să-i tai mâinile. Așa ceva, mai rar, ce să-ți spun... Ei, te-am salutat, cucoane, că văd că ne-am oprit, și să ne mai întâlnim sănătoși!... (Deschisese portiera.) Aide, hamal, hamal!... Aici, băiete!... N-auzi, bre? Ce, ești surd?... Unde te uiți, zăpăciture? Nu mă vezi? Ce, ești orb?... Vino repede și ia astea!

Locomotiva gâfăia rar, extenuată. Printre respirațiile ei dominatoare, glasurile oamenilor ce coborau din vagoane și ale celor ce-i așteptau pe peron umpleau cuprinsul gării cu un zgomot aspru, din care se ridicau, ici-colo, izbucniri de râsete, câte-o vorbă veselă, câte-o pupătură mai pleoscăită și mai ales țipete stăruitoare după hamali. Călătorii zoreau spre ieșire, cei mulți, cu bagajele în mână, cei puțini, cu hamalii în urma lor. Toată lumea era grăbită, unii chiar fugeau, ca și când i-ar fi alungat cineva din urmă.

Grigore luga rămăsese liniștit la locul său, așteptând să se dea jos cei ce se îmbulziseră pe coridoare. Din geam, văzu pe Modreanu cum își ferea geamantănașul de insistențele hamalilor, pe căpitanul înalt cum, depărtându-se, se uita speriat împrejur, parcă ar fi căutat pe cineva, pe Rogojinaru, umeros și legănat, ținându-se după omulețul împovărat cu geamantane și legături, dăscălindu-l neconștient atât de energic, că glasul lui parcă domina tot vacarmul gării.

În sfârșit, când se mai potoli vălmășagul, tânărul luga coborî și el, găsi anevoie o trăsură și porunci să-l ducă acasă în strada Argintari. Birjarul apucă pe Calea Griviței, lată, murdară și gălăgioasă, cu fel de fel de magazine, în fața cărora vânzătorii se războiau cu trecătorii șovăitori să-i facă negreșit clienți, cu zeci de hoteluri, hanuri și ospătării menite să adăpostească scump și prost pe călătorii pe care Gara de Nord îi vărsa Capitalei, mereu alții, și mereu mai mulți. Pe trotuarele largi se vânzolea o lume pestriță într-un amestec oriental: muncitori și funcționari, apoi, țărani umblând în grupuri ca niște oi speriate, servitoare în costume țărănești ungurești, soldați pirpirii, vagi domnișoare foarte fardate, trăgând cu ochiul la toți bărbații, ucenici și elevi de liceu hârjonindu-se și izbindu-se de oameni și de ziduri, bragagii, bulgari de lux cu clopoței de alamă, turci cu acadele...

În vreme ce trăsura alerga pe cuburile de granit, Grigore luga, ca totdeauna, când sosea de la țară în București, privea furnicarul de oameni de pe străzile zgomoase cu un simțământ de sfială. După viața molcomă de la moșie, forfoteala aceasta îl obosea și-l întrista, cel puțin în primele momente, până se reobișnuia cu ea.

Pe bulevardul Colței, aproape de întretăierea cu strada Argintari, unul din caii trăsurii alunecă și căzu. Birjarul se repezi întâi cu sudălmi, apoi, cu biciul. Degeaba. Trebuie să sară de pe capră, să dea drumul ștreangurilor... Cum nu mai erau decât vreo sută de metri până acasă, Grigore coborî, plăti și continuă drumul pe jos.

A doua casă din strada Argintari era a lor, adică a ei, a nevestei lui. Grilajul de fier cu vârfulile poleite avea o poartă monumentală la mijloc. În fața casei, o grădiniță îngrijită, cu câteva ronduri de flori, cu poteci prundite. Clădirea însăși, cu etaj, arătoasă și înzorzonată, oprea atenția trecătorilor, mai ales prin scara de marmoră roșie, apărută sus de o uriașă scoică de sticlă lucitoare.

2

Intrând pe poartă, Grigore luga văzu în capul scării pe servitorii lui în conciliabul cu un domn străin.

Feciorul, într-o livrea puțin grotescă (fantezia Nadinei), veni să-l întâmpine și-i raportă îndată că tânărul înăltuț și blond e un domn din Ardeal, că a mai fost pe-aici de câteva ori și caută pe conașul Gogu. Între timp, și străinul coborâse treptele și se apropia de luga, iar când servitorul plecă cu trusa stăpânului, scoase pălăria și zise foarte încurcat:

— Mă recomand: Titu Herdelea, poet...

Grigore răspunse numai cu un zâmbet nehotărât, care pe tânărul Herdelea îl zăpăci mai rău. Lavaliera vânătă cu picouri albe îi acoperea gulerul tare și înalt. Își trecu pălăria în mâna stângă și încercă să zâmbească și el fără a reuși. După o pauză, care i se păru un secol, își luă inima

în dinți și, potrivit-și pălăria în cap cu băgare de seamă, ca și când n-ar fi fost sigur dacă face bine sau nu că se acoperă, urmă cu un glas învăluit de emoție:

— Să mă iertați, domnule, că mă găsiți aici, dar am fost poftit să trec negreșit, încă de astă-vară, adică acum vreo două luni, de către domnul deputat Gogu Ionescu, la băile din Sângeorz, în Transilvania...

— A, din Transilvania? murmură Grigore cu un interes care încurajă pe interlocutorul său să confirme mai apăsător:

— Da, mă rog, din Transilvania... Aș putea adăuga că sunt chiar puțin neam cu domnul deputat, fiindcă, nu știu dacă știți, sora mea Laura e măritată cu preotul George Pinteș din Sătmar, iar sora lui George e soția domnului deputat Ionescu.

— Așa? făcu luga mai înviorat, luându-i mâna și scuturându-i-o. Încântat!... Și află că, atunci, ești și cu mine puțin neam, cum ziceai, pentru că nevasta mea e sora lui Gogu Ionescu.

Titu Herdelea dădu din cap surâzând. Cunoștea relațiile casei. Venind deseori să se intereseze de Gogu Ionescu, aflase de la servitori toate amănunțele și chiar mai multe decât ar fi vrut.

Lui Grigore îi plăcu înfățișarea modestă a tânărului și mai ales timiditatea lui, pe care zadarnic se silea să o ascundă. El însuși era sau cel puțin se socotea tot așa de dezarmat când întâmplarea îl pune în situații neașteptate. Îl luă de braț ca pe un vechi prieten, zicându-i:

— Fiindcă ne-am întâlnit aici, aidem până sus să stăm puțin de vorbă!

Titu roși de bucurie.

Urcară împreună până pe platforma de sub scoică, unde Grigore se opri să-i lămurească împărțirea casei, să nu-și închipuiască tânărul cumva că el ar fi putut avea asemenea fantezii arhitecturale. Clădirea cuprindea două case complet deosebite, care însă în loc să aibă intrările laterale separate și numai fațada comună, aveau o singură intrare principală. Socrul lui Grigore, când a făcut casa, cu vreo zece ani în urmă, a pretins cu orice preț o scară monumentală de marmoră cu o scoică deasupra, cum avea și Nababul, deși palatul, așa-i zicea dânsul, era destinat de zestre celor două odrasle ale sale, când se vor așeza, fiecare cu gospodăria proprie. Nadina, soția lui Grigore, se și tânguia acuma și-i imputa bătrânului că a construit casa înadins ca locatarii să se poată spiona reciproc și permanent. Ușa colosală, de stejar și fier împletit, dăruind aparent casei o înfățișare unitară, de fapt o despărțea: aripa dreaptă închidea domeniul lui Gogu Ionescu, cea stângă, pe care o ținea larg deschisă feciorul, introducea în apartamentele Nadinei.

— Nevastă-mea e plecată în străinătate de vreo trei luni și casa e toată în naftalină, adăugă luga, trecând cu musafirul său din hol spre etaj, unde, într-o cameră de rezervă, i se improvizase un dormitor, ca să aibă un refugiu când vine în București în lipsa Nadinei. De altfel, eu numai iarna sunt bucureștean, și încă și atunci cu intermitențe; restul anului stau la țară și pentru că trebuie, și pentru că acolo mă simt mai bine. Nevastă-mea are oroare de țară, tocmai cum mie mi-e silă de oraș. Dar ia șezi, te rog! Mă vei ierta dacă eu, printre vorbe, am să mă primenesc și să mă curăț puțin... E unu și jumătate! Și la trei am întâlnire cu negustorul meu. De-abia va fi timp să îmbuc ceva, undeva, la repezeală...

Titu Herdelea îi povesti apoi pe îndelete cum a debarcat în Capitală de aproape patru săptămâni, cu mari speranțe în sprijinul lui Gogu Ionescu, care îi făgăduise că-i va face rost să intre la un ziar, ca astfel să-și îndeplinească visul de-a îmbrățișa cariera scrisului, și cum a avut dureroasa surpriză de a nu-l găsi în țară. Mai grav e însă că, până una-alta, a cheltuit peste o treime din puținii bănișori cu care a sosit, ba i-e frică să nu fie silit, tot așteptând zadarnic, să cheltuiască și bruma de rest, înainte de a afla vreo ocupație, și să se pomenească într-o bună zi vagabond prin străini.

— N-aș vrea să-ți spulber iluziile, zise Grigore aproape gata primenit, dar bunul meu cumnat nu prea e omul în care să-ți poți pune toate nădejdiile. E foarte simpatic, un suflet minunat, numai că-i cam lasă-mă să te las. Doar dacă nevastă-sa s-ar ține de capul lui, poate că s-ar mai mișca, fiindcă ea singură are farmecul și darul de a-i stimula energia somnolentă...

După o clipă de spaimă, tânărul Herdelea spuse cu nouă încredere:

— Atunci tot aș putea spera, căci cumnată-mea mi-a arătat mare simpatie când ne-am întâlnit, astă-vară...

— Nici prea multă să nu fie, surâse luga. Gogu e gelos ca un turc și ar fi în stare să te expulzeze din țară, dacă ar intra la bănuială că...

În visările lui, Titu întrezărise o zi când Eugenia, pe care la Sângeorz o văzuse ca o rară frumusețe, îi va cădea în brațe, cucerită de versurile lui devenite celebre. Dar să abuzeze de sentimentele femeii iubite pentru a dobândi avantaje i se părea atât de rușinos, că se făcu deodată palid până-n vârful urechilor. Grigore observă amărăciunea lui și se grăbi să-l potolească:

— Ești naiv, amice, și tare mă tem că n-ai să te procopsești la noi! Îți trebuie îndrăzneală și cinism, și aroganță, dacă vrei să reușești, cel puțin, în vremurile astea. Cine umblă cu scrupuluri feciorelnice e osândit mai dinainte să fie strivit de cei ce nu cunosc nici măcar din nume astfel de sentimentalisme romantice!

Gata de plecare și luându-și servieta, adăugă cu alt glas:

— Ai luat masa?

— Încă nu, bâlbâi, surprins, Titu.

— Dacă-ți face plăcere, să mergem să mâncăm împreună!

Deși foarte măgulit, tânărul răspunse că el ia masa la o familie ardeleană și, fiindcă n-a anunțat, oamenii l-ar aștepta nemâncați cine știe până când, încât n-ar vrea să... Nu s-ar fi prăpădit el de grija gazdelor, dacă nu s-ar fi sfiit să meargă cu luga la vreun restaurant mare, îmbrăcat slăbuț, cum era acuma. Purta un costum cam costeliv, ca să nu-și strice hainele cele bune până ce va avea posibilitatea să-și cumpere altele. De altfel, și Grigore îl poftise numai de formă, căci nu mai stăruia, ci adăugă repede:

— Firește, firește... Cu toate astea, aș vrea să ne mai vedem. Știi ce?... Luăm masa împreună diseară! Îți convine? Ai timpul și dumneata să-ți vestești gazda, voi fi și eu mai liber și mai liniștit... Atunci, așa! Să fie, să zicem, la Enache! Cunoști?... În strada Academiei. La opt!.. Așa!

Titu Herdelea alerga pe trotuar cu pălăria puțin pe ureche și cu fața atât de strălucitoare de bucurie, că oamenii întorceau capul după el, parc-ar fi fost beat. Îi bătea strașnic inima. Și bălbăia întruna:

— În sfârșit, mulțumesc lui Dumnezeu!... Ce om de treabă! Se cunoaște îndată că e boier... În sfârșit, mi se pare că mi-a ajutat Dumnezeu...

Prin strada Romană ieșise în Calea Victoriei. Coti acum spre strada Verde, ca să ajungă mai drept în Buzești, unde avea o cameră mobilată și unde, în vecini, lua masa la familia Gavrilaș.

De baștină din Amaradia, Gavrilaș se găsea în țară de vreo zece ani și era agent secret în poliția Capitalei, însărcinat cu controlul hotelurilor. Cunoștea pe învățătorul Herdelea, cu care fusese odinioară coleg de școală. Astfel, când, într-o dimineață, a descoperit în registrul de călători de la „Hotel English” numele Herdelea printre cei sosiți în ultimele zile și când a văzut mai ales că a venit din Ardeal, a ghicit imediat că trebuie să fie feciorul lui Zaharia. Fără multă ezitare, s-a urcat la camera lui Titu și l-a sculat din somn să-i ureze bun sos și să-i ofere serviciile lui prietenești, ca să nu fie jumulit ca toți străinii care pică în acest oraș frumos, dar foarte stricat. În aceeași zi i-a găsit o odăiță bună și ieftină, chiar alături de locuința lui, iar pe înserat l-a dus și l-a instalat. Pe urmă l-a poftit să cineze în familia lui, să-l cunoască și nevastă-sa.

În afară de soții Gavrilaș, din familie făcea parte și domnișoara Marioara Rădulescu, o fetiță de vreo optspre-

zece ani, drăgălașă și vioaie ca o veveriță, elevă la școala profesională. Din pricina ei n-a putut Gavrilaș să-i propuie lui Titu să locuiască chiar la dâșii. Doamna Gavrilaș, mărunțică, grasă și roșie, cu fața veșnic lucioasă, socotise totuși că ar fi putut lua în gazdă și pe domnul Titu. Odaia în care sta Marioara avea două paturi și tinerii s-ar fi învoit cum e mai bine, că doar amândoi sunt cumiți. Gavrilaș însă s-a împotrivit, spunând că așa ceva nu se cuvine și ar putea stârni vorbe urâte... Peste câteva zile, pentru că Titu nu se obișnuia cu mâncările de pe aici, s-a înțeles cu doamna Gavrilaș să-l primească și pe el la masă, plătind o sumă modestă și potrivită. Venind astfel zilnic în casă, Marioara i-a mărturisit că se simte slăbuță la limba română și ar avea nevoie de o meditație serioasă. Galant, Titu s-a oferit să o mediteze el gratuit, spre marea bucurie a doamnei Gavrilaș, care o iubea ca pe copilul ei și ținea mult să-și treacă bine toate examenele. Lecțiile le-au început chiar din seara aceea, după cină, în odaia lui Titu, unde puteau fi mai liniștiți și nesupărați de nimeni. Prima lecție s-a prelungit până după miezul nopții. Tânărul a explicat a doua zi doamnei Gavrilaș, care fusese cam îngrijorată, că a ținut-o mai mult, fiindcă, într-adevăr, fata a fost foarte neglijată. Marioara însă și a recunoscut că mai plăcute lecții ca Titu încă nimeni nu i-a dat și că ar fi bucuroasă dacă Titu ar putea să o învețe cât mai des, ca să fie sigură de izbândă. Când sosi acuma, Titu Herdelea îi găsi la cafea.

— Ți-am pus lingurile în brâu, nenișorule! îl întâmpină Gavrilaș, pufnind rar dintr-o țigară răsucită de el însuși cu multă meticulozitate.

— Numai fata asta-i de vină, domnu Titu, se scuză doamna Gavrilaș, trăgând cu ochiul spre Marioara care

zâmbea șiret. Că zicea că e moartă de foame și că ea nu mai așteaptă nici pe prințul.

Titu se simțea atât de fericit, că trebuia să se răcorească. Se repezi deci la Marioara, o luă în brațe și începu s-o sărute pe gură, pe ochi, pe obraji, până ce toată o ciufuli, ba-i mai răsturnă și ceașca de cafea pe fața de masă, spălată și călcată de însăși doamna Gavrilaş și pusă numai atunci întâia oară.

— Na, apoi astea mie nu-mi plac, se supără Gavrilaş, silindu-se să-și apere propria-i cafeluță amenințată, în vreme ce doamna Gavrilaş își frângea mâinile amuțită, parc-ar fi asistat la un cataclism.

Fata însă se arăta măgulită de explozia aceasta și primea vijelia de sărutări gângurind ca o turturică.

— Victorie, domnule Gavrilaş! răcni în cele din urmă Titu, zvârlindu-și pălăria pe pat cu un gest de general triumfător.

Și povesti pe nerăsuflăte cum a întâlnit pe Grigore luga, ce-au vorbit, cum era gata-gata să nu mai vie deloc la dejun și cum diseară va mânca la Enache. Pozna cu răsturnarea cafelei și prăpădirea feței de masă fu repede iertată și uitată. Gavrilaş fusese câțiva ani un fel de ajutor de administrator la o moșie de prin Vlașca, unde a făcut și ceva gologani, încât avea mare respect de moșii și moșieri, singurele instituții solide din România, împotriva restului nutrinde eterne nemulțumiri, deoarece, în trei ani, de când intrase în poliție, n-a izbutit să dobândească nicio avansare, deși ar fi meritat cu vârf și îndesat, fiind un funcționar conștiincios și cu mai multă carte decât alții, dar fără proptele la cei sfinți.

— Dacă ai putea să te înfigi administrator la moșia lui

măcar vreun an, doi, știu că ți-ar pune Dumnezeu mâna-n cap și te-ai face om! observă Gavrilaş, mai târziu, gânditor și cu o privire de admirație invidioasă spre Titu, care înfuleca zdravăn din tocana ardelenescă păstrată caldă. Gavrilaş era tot atât de mic la statură ca și nevastă-sa, avea niște mustați groase și prea mari pentru chipul lui, fruntea foarte încrețită și o roșeață pe toată fața, parc-ar fi fost vopsit pentru o reprezentație de circ.

Urmă o dezbatere amplă asupra perspectivelor tânărului. Se amestecă și doamna Gavrilaş cu amintiri discrete despre administratorul din Vlașca. Numai Marioara tăcea, pufnea din când în când spre Titu și-l bombarda cu cocoaloașe de pâine, la care însă el nu lua seama, fiind acuma ocupat cu chestii serioase.

Încetul cu încetul, totuși, entuziasmul proiectelor se potoli. Gavrilaş, obișnuit să ațipească după-amiază câte-un ceas, începu să caște și apoi se întinse, oftând, pe pat. Marioara se cărăbăni la școală, iar doamna Gavrilaş se apucă să spele vasele. Plecă și Titu acasă la el, să se pregătească pentru masa de la Enache.

Locuința lui era chiar în corpul de case de alături. O poartă de lemn dărăpănată dădea într-o curte lungă, murdară, cu sumedenie de cămăruțe, toate închiriate. Apartamentul dinspre stradă, două odăi cu antreu la mijloc, era ținut de doamna Elena Alexandrescu, femeie trecută de patruzeci de ani, încă arătoasă, văduva unui ofițer pe care ea îl pomenea când maior, când colonel și care murise locotenent. În camera din față, ședea doamna, împreună cu Jean Ionescu, copist la Interne, tinerel și berbant. În antreu se găseau numai două lăzi cu cărți, biblioteca doctorului Vasile Popescu de la Pitești, soțul fiicei doamnei Alexan-